

Glasilo

„Slovenskega učiteljskega društva v Ljubljani“.

Urejuje:

Jakob Dimnik,
učitelj na II. mestni šoli v Ljubljani.

Št. 9. Ljubljana, 1. vel. travna 1897. XXXVII. leto.

Vsebina: Novi državni zbor. — Ivan Lapajne: Učiteljska denarna zadruga. — Fr. Orožen: Ustavoznanstvo. — Josip Ciperle: Kulturne slike s Kranjskega. — Naši dopisi. — Vestnik.

Geslo: „Ne nazaj, ne navzdol, ampak naprej in navzgor“.

Novi državni zbor.

Rakor posnamemo iz „Schles. Schulblatt“, šteje nova poslanska zbornica 425 poslancev, dočim jih je sedelo v stari zbornici le 353. Prirastek 72 poslancev je dala peta kurija.

Na to kurijo so se zanašale vse stranke, najbolj pa socijalni demokratje, a priborili so si samo 14 sedežev. Največji dobiček je žela v peti kuriji klerikalna stranka. Niso pa bile merodajne povsod indirektne volitve, kajti tudi tam, kjer se je volilo direktno, n. pr. v Dolenji Avstriji, so zmagali najtesnejši zavezniki klerikalcev, krščanski socijalisti.

Nove zbornice ne mislimo presojati s političnega stališča, ampak s šolskega, t. j.: katere stranke so šoli prijazne in katere so ji nasprotne.

Začnimo pri najmočnejši stranki. Nemška napredna stranka (z veleposestniki) šteje 75 mož. Tudi nadučitelj Ivan Drexel, kojega so izvolila predarlska mesta, je član te stranke. Značilno in čudno je res, da je bil v deželi, v kateri je deželnozborska večina še letos preklinjala novo šolo in učiteljstvo, bil izvoljen svobodomiseln mož.

Za nemškimi naprednjaki so najmočnejši Mladočehi (60 mož). Med njimi je tudi naš kolega Josip Sokol, ki je bil tudi v minoli dobi poslanec ter pri proračunski razpravi prav krepko zagovarjal novo

šolo. Do Sokola ali Drexela se bomo lahko obračali tudi slovenski učitelji, če se nam bodo kratile naše pravice. Mladočehi so vsi zvesti pristaši nove šole. Da za preosnovo šolstva v reakcionarnem smislu Mladočehov ni pridobiti, to so pokazali že v zadnjem deželnozborskem zasedanju; vodja krščanskih socialistov Opitz in klerikalec grof Schönborn sta se namreč z vso unemo potegovala za versko šolo, pa sta bila od naprednih in svobodomiselnih mladočeških in nemških poslancev popolnoma poražena; tudi na Češkem — kakor na Kranjskem — so napredni poslanci jednih mislij, da šola mora ostati taka, kakoršna je.

Poljaki (59) so vladna stranka in vlada pa sama ne želi, da bi se izpreminjali šolski zakoni. Zato tudi upamo, da velike večine Poljakov ne bo pridobiti za versko šolo, le mala peščica, ki bi rada izpodnesla stol g. ministerskemu predsedniku, bi se dala izvabiti v klerikalni tabor, ker mislijo nekateri po tej poti „priti naprej“ — na ministerski stol.

Prava klerikalna zveza, ki je bila združena poprej v Hohenwartovem klubu, je „katoliška ljudska stranka“ (39 udov). Vsi ti so zakleti sovražniki nove šole.

Tej po številu udov (38) najbližja je „nemška ljudska stranka“, ki ima v svojem programu novo šolo. Med njimi sedi tudi bivši naš tovariš Viktor Heeger.

Krščanski socialisti (26) so s katoliško ljudsko stranko v najtesnejši zvezi in bodo gotovo klerikalce za izpremembo šolskega zakona najkrepkeje podpirali.

Z njimi roko v roki bodo hodili tudi češki konservativni veleposestniki (18).

Izmed 19 Lahov je večina liberalna, ostanek pa klerikalen.

Slovanska krščanska narodna zveza, v katerej sedé tudi vsi slovenski in hrvaški poslanci, je po večini klerikalna; zanesljivi pristaši nove šole so le poslanci mestnih skupin.

Člani poljske ljudske stranke (3), radikalni Rutenci (3), Schönererjanci (7), Rumunci (5), so vsi za novo šolo. Kam se bodo obrnili pristaši Stojalovskega (6), se še ne more povedati.

Število divjakov še ni določeno. Po večini so prijazni novi šoli.

In vlada? Če sodimo po prestolnem govoru, vlada nima namena, izpreminjati šolskih zakonov v klerikalnem smislu.

Take so razmere v novi zbornici glede šole. Čeprav klerikalci za svoje naklepe nimajo zagotovljene podpore, vendar si bodo prizadevali na vse mogoče načine, da bi šolo poklerikalizirali. Šolski viharji se bodo torej prav kmalo vzdignili in klerikalci bodo tolkli po železu

toliko časa, dokler bo količkaj vroče. Stara pesem o „brezverski šoli“ se bo torej zopet kmalu začela. Če bi si pa klerikalci ne upali dobiti šole v svojo pest, bodo pa skušali pridobiti jo krščanski socialisti, seveda z namenom, da bi jo potem čimpreje oddali svojim klerikalnim zaveznikom.

Vendar pa tako hitro in brez navora se pa boj za šolo ne bo končal. Pušice, ki jih bodo metali klerikalci na šolo in učiteljstvo, bodo napredne stranke še krepkeje odvrčale, kajti združenim nazadnjaškim strankam stoji nasproti še vedno trdna falanga poštenih šolskih prijateljev. Tem se bo pridružilo tudi vse avstrijsko napredno in svobodomiselnno učiteljstvo, katero se ne bo nikdar prostovoljno vpognilo klerikalni igi.

Učiteljski poslanski kandidatje na Češkem, Moravskem in v Dolenji Avstriji sicer niso prodrli, vendar pa dokazali, da imamo učitelji med sabo moč, na katere bi bil parlament lahko ponosen bolj kakor na marsikakega neučitelja. Le malo več agitacije — posebno izmed učiteljstva — bi bilo treba in vsi, posebno na Dunaji, bi prav lahko prodrli. Žal, da so nekateri tovariši te kandidate še celo pobijali.

Učiteljska denarna zadruga.

Pod tem naslovom sta v zadnji številki „Učiteljskega Tovariša“ sotrudnik tega lista in urednik sam priporočala, da se ustanovi gospodarska zadruga za slovenske učitelje ali nekaka slovenska učiteljska posojilnica. Ob enem sta oba mene pozvala, da bi o tem svoje mnenje povedal in pomagal pri ustanovitvi te zadruge. Oboje rad storim, ker se strinjam s tem predlogom in ker že davno to željo gojim, da bi se slovenski učitelji tudi na gospodarskem polju združili. Vsaj sva se z g. urednikom tega lista, ki je premišljeval in premišljeval, kako bi hitreje novce nabral za učiteljski konvikt, že pred dvema letoma o tem pogovarjala, na kar sem bil takrat (l. 1895.) prišel na to idejo, da bi slovenski učitelji najložje dospeli do velike denarne zadruge, ako bi se preustrojilo „Vdovsko učiteljsko društvo“ v denarno zadrugo, ker bi ono kot zadruga lahko še boljše gospodarilo, ob enem pa še lahko k sebi privabilo tudi nekranjsko učiteljstvo. Moj predlog se je bil takrat odlonil, ne vem zakaj? Znabiti, da me niso umeli ali da se jim je stvar preradikalna ali preslovenska dozdevala. „Učiteljski Tovariš“ stopil je pa zdaj na dan še skoro z boljšim nasvetom, ko nasvetuje ustanovitev samostalne „Učiteljske zadruge“, ustanovitev učiteljske posojilnice.